

Ansökan om tillstånd till avlysningsjakt efter björn 2003

Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund - nedan benämnda förbunden - hemställer mot bakgrund av vad nedan anförs om tillstånd till av-lysningsjakt efter 104 björnar med stöd av § 6 Jaktförordningen (JF).

Bakgrund

Den Skandinaviska björnstammen har under flera decennier vuxit i numerär och utbredning. Stammen som är mest koncentrerad inom fyra olika kärnområden har under det senaste decenniet expanderat inom större delen av artens utbredningsområde. I Övre Norrland har björnen ökat i skogslandet, medan stammen tycks ha stagnerat eller minskat i fjällområdet. I de två sydligaste kärnområdena har stammen ökat men fortfarande finns områden i norra Svea-land och Norrland som har en relativt gles stam. Enligt den senaste beståndsuppskattningen fanns våren 1996: 800-1300 björnar i Skandinavien och av dessa bedömdes endast omkring 50 finnas i Norge. Det Skandinaviska björnprojektet har påbörjat en studie av olika metoder för beräkning av storlek och trender i björnstammen. Sedan "DNA - fingerprinting" börjat användas för beräkning av björnstammens storlek har projektledaren Jon Swenson konstaterat att tidigare använda metoder har underskattat björnstammens storlek. Mot bakgrund av detta uttalande kan konstateras att björnstammen måste vara väsentligt större än 1000 djur, som under många år bedömts vara en minimisiffra för björnstammens storlek.

Björnstammens ökning och artens återkomst i stora områden som varit björn-tomma under lång tid är en framgång i arbetet för ökad biologisk mångfald. Arten uppmärksammas mycket av människor, inte minst som en symbol för vildmark. Förekomst av björn gynnar turistnäringen och för många människor blir ett björnmöte ett minne för livet. Björnstammen är också en värdefull tillgång som jaktlig resurs.

Björnen har alltid orsakat förluster av renar och andra betesdjur. Eftersom djurhållningen i skogsbygderna har minskat i omfattning, är det främst skador på ren som orsakat konflikter med djurägare under de senaste decennierna. Skador på får och andra kreatur förekommer också (ca 75 dödade 2002) och de senaste åren har antalet björndödade tamkreatur tenderat att öka. För enskilda djurägare kan förlusterna vara betydande. Djur på fritt skogsbete är särskilt utsatta för att konfronteras med björnar, och förutom direkta skador förekommer bland annat vid fäbodan att tamkreatur blir skrämde vid närkontakt med björnar. Björnens predation på älg, främst kalv påverkar förutsättningarna för älgförvaltningen i björntäta områden. Enligt en färsk rapport från björnforskningen minskar den möjliga beskattningen av älgstammen med ca 0,4 älgar / 1000 ha i björntäta områden. I och med att björnstammen ökat och att björnar allt oftare uppträder i jordbruksområden och i närheten av tätorter, har andra typer av problem orsakade av björnar ökat i omfattning på många håll inom björnens

utbredningsområde. Ökningen har varit särskilt stor i de södra delarna av björnens utbredningsområde - bland annat i Dalarnas och Gävleborgs län. Björnar har t ex förstört bikupor, länsat soptunnor, ätit havre, ensilage och annat djurfoder. I samband härmed uppträder björnar nära bebyggelse och upplevs som ett hot av lokalbefolkningen. Ett oönskat oskyggt beteende har också konstaterats i många fall, och oro för att möta en björn medför att en del människor utnyttjar skogarna mindre än tidigare för vandring, bärplockning etc.. Jakt under hösten har varit tillåten årligen sedan 1943, men jakttider, antalet tillåtna djur och upplåtna områden har varierat. Under senare år har det totala jaktuttaget varit ca 60 björnar per år. Förutom vid avlysningsjakt skjuts årligen ett antal skadevällande individer, bland annat den s.k. Granfjällsbjörnen som sköts i Småland hösten 2000 och en "soptunnebjörn" som avlivades i Dalarna 2001. Enstaka björnar skjuts också i nödvärn eller sedan de skadeskjutits i nödvärn - de senaste åren har två älgjägare blivit svårt skadade av björnar och i ett av dessa fall avlivades björnen efteråt eftersom den var skadeskjuten. Dessutom sker "avgångar" ur populationen, bl a på grund av infanticid, dvs. att unga björnar dödas av vuxna hanbjörnar, samt genom illegal avlivning. Förbunden är liksom NV bekymrade över att illegal avlivning tycks ha relativt stor omfattning i delar av björnens utbredningsområde. Hänsyn till detta faktum måste givetvis tas inom förvaltningen. Förbunden kommer att fortsätta att i samverkan med andra organisationer och myndigheter försöka motverka illegal avlivning, men det finns anledning understryka att en legal tilldelning som lokalt uppfattas som rimlig i förhållande till björntillgången kan öka intresset bland de lokala jägarna att vara myndigheterna behjälpliga med att beivra illegalt dödande.

Biologiska förutsättningar för beskattning och målsättning

Som konstaterats av den statliga rovdjursutredningen kan den Skandinaviska björnstammen med över 1000 individer åtminstone i ett 100-årigt perspektiv anses vara livskraftig. Med utgångspunkt från förslaget i utredningen beslutade Sveriges Riksdag, genom sitt ställningstagande till propositionen Sammanhållen Rovdjurspolitik (prop 2000/01/57), fastställa en miniminivå för den svenska björnstammen på 100 föryngringar per år, vilket motsvarar ca 1000 individer. Enligt riksdagsbeslutet skall björnstammen fortsätta tillväxa mot ett långsiktigt mål på ca 1500 individer, och tillåtas sprida sig inom sitt naturliga utbredningsområde. Enligt beslutet bör skydds jakt tillåtas endast i begränsad omfattning om antalet djur av en rovdjursart är lägre än miniminivån. Eftersom björnstammen befinner sig över denna nivå bör "emellertid större hänsyn tas till motstående intressen". Jakten föreslås ha sådan inriktning att risken för skador på människor minimeras samt utformas så att skadorna på tamdjur begränsas.

Svenska Jägareförbundet har nyligen reviderat sin rovdjurspolicy samt tagit fram en handlingsplan för björn. Enligt förbundets uppfattning är den av riksdagen beslutade miniminivån väl avvägd. Jägareförbundet anser det däremot vara svårt att på förhand bedöma om 1500 björnar är ett lämpligt långsiktigt mål. Den kortsiktiga målsättningen bör enligt Jägareförbundets handlingsplan vara att populationen ökar långsamt med maximalt 3-4 % per år. Fortsatt tillväxt av björnstammen bör i första hand tillåtas i skogrika områden utanför och mellan de nuvarande kärnområdena. Huvuddelen av beskattningen bör ske i kärnområdena. Området där björnjakt är tillåten bör successivt utökas. I områden med betydande problem orsakade av björnar bör avskjutningen syfta till att begränsa tillväxten, minska den lokala björntillgången eller förhindra oönskad etablering.

Lantbrukarnas Riksförbund anser också att den av riksdagen beslutade miniminivån väl avvägd. Med hänsyn till närings- och jaktintressen samt med hänsyn till riskerna för människor bör björnstammens utveckling begränsas. Det avgörande är att det finns en sammanhängande livskraftig stam i Sverige och Norge. LRF är därmed mycket tveksam till att låta björnstammen växa.

Det Skandinaviska björnprojektet har genererat omfattande kunskap om björnstammens biologi. Swenson och Sandegren (1996) har uppskattat den årliga tillväxten - efter jakt - till ca 10% respektive 14% i de norra och södra studieområdena. Tillväxten i det södra området var då den högsta kända tillväxten för en brunbjörnstam. Enligt data från slutet på 90-talet är tillväxten i det norra området stabil (12,9 % årlig tillväxt 1996-99). I Dalarna / Gävleborg har det Skandinaviska björnprojektet däremot konstaterat att en kraftig ökning av avskjutningen, i syfte att bromsa ökningstakten i anslutning till mer tätbefolkade områden, tycks ha haft betydande effekter på björnens demografi.

I Dalarnas och Gävleborgs län sköts i genomsnitt 2,7 björnar/år 1985-95 medan motsvarande antal uppgick till 21 björnar 1998-2000. Jakt, inomartspredation (infanticid) och effekter på reproduktionen av att stammen är tät, har sammantaget resulterat i att dödligheten hos vuxna björnar ökat från 7,4 till 17,8%, samt att den årliga tillväxten som under den första studieperioden var 16% har minskat till 2%. Enligt ledaren för björnprojektet Jon Swenson är denna skattning av tillväxten emellertid osäker. Med finansiellt stöd från Jägareförbundet och Direktoratet för Naturförvaltning har man de senaste åren samlat data för en beräkning av stammens storlek samt effekten av jakt på björnstammen i Dalarna / Gävleborg. Vad gäller björnstammen i dessa län finns dock anledning att understryka att en del av björnstammen finns utanför forskningsprojektets studieområde. Enligt en sammanställning av inrapporterade björnobservationer under försommaren 1998-2000 var 86% av observationerna av familjegrupper registrerade inom studieområdet. Ett stort antal en-samma vuxna björnar hade därtill observerats utanför studieområdet.

Situationen i olika delar av utbredningsområdet

Sedan slutet av 1990-talet samlar Jägareförbundet in rapporter om björnobservationer under de sju första dagarna jaktlagen jagar älg. Liksom vid älgobs - registrering, kan förekomma att flera personer var för sig observerar samma björn. I bilaga 1 redovisas antalet observationer per tidsenhet - mantimmar. Antalet mantimmar som redovisats har varit ca 300.000 till drygt 500.000 per län och år. Metoden behöver utvärderas. En första granskning har visat att det i en mindre del av materialet finns felaktigheter på grund av "felstansning" eller ofullständiga uppgifter från uppgiftslämnarna.

Fem års björnobs vid älgjakten i Norrbottens län visar sammantaget en markant ökning, men de senaste tre åren har frekvensen varit ganska konstant (Bilaga 1). Ökningen bedöms vara störst öster om de fjällområden där björn-stammen sen länge studeras inom det Skandinaviska björnprojektet. - i de centrala delarna av länet från inlands- till kustkommuner. Även björnrapporter från andra tider på året, inte minst observationer av familjegrupper, tyder på att björnstammen fortsätter att expandera. Honor med ungar observeras årligen också i kustkommunerna.

I Västerbottens län har antalet björnobservationer vid älgjakten varierat mer oregelbundet än i övriga län, med ett lågt antal observationer 1999. En möjlig anledning till den stora variationen i detta län kan vara att inventeringen inte är heltäckande, varför underlaget för en bedömning av trenden blir osäker. Endast omkring 60% av jaktområdena rapporterar i Västerbotten jämfört med omkring 90% i Jämtlands län. Med utgångspunkt från björnobservationer under hela barmarksperioden, av tätortsnära björnar etc. upplever många bedömare en påtaglig ökning av björnstammen, särskilt i området mellan lappmarks- och odlingsgränsen. Såväl observationer och avskjutning tyder också på att de två kärnområden som ansetts gå in i Västerbotten söderifrån respektive norrifrån alltmer tycks gå ihop. Ett ökande antal rapporter om familjegrupper ända ner mot kusten tyder därtill på att stammen expanderar mot kusten.

I Jämtlands län visar 6 års björnobs en starkt ökande trend. Såväl Strömsund som Härjedalen har en mycket tät stam, medan Mellanjämtland är ett etableringsområde där inga

observationer har gjorts i vissa områden. Västernorrlands län är också ett etableringsområde. De senaste åren har antalet observationer per tidsenhet varit ganska konstant, men sett i ett flerårigt perspektiv finns en ökande trend. Det förhållandevis låga antalet observationer ger emellertid risk för dålig stabilitet i björns. Det största antalet observationer registrerades i länets norra och sydvästra delar, med störst frekvens i nordvästra Ångerman-land.

I Gävleborgs län visar 5 års björns en ökande trend. De senaste åren har antalet björnobservationer i samband med älgjakten varit ganska konstant såväl i Gävleborgs och Dalarnas län (Bilaga 1). Denna bild av utvecklingen stämmer väl med preliminära forskningsdata som visar att tillväxten är relativt låg i detta område. Det finns anledning att påpeka att stammen i kärnområdet är så tät att reproduktionen sjunkit, samt att många fältobservationer tyder på att kärnområdet fortsätter att expandera

I Värmland observeras årligen några honor med ungar och ett antal ensamma björnar. Från att observationerna ökat kraftigt under några år har observationerna de senaste åren legat på en konstant nivå. De flesta björnarna observeras i de nordligaste kretsarna men björn observeras även i västra Värmland och i de mellersta delarna av länet.

Legala möjligheter till jakt

Sedan Sverige blev medlem i EU har vår egen lagstiftning ändrats, och jakten efter björn sker nu med stöd av undantagsbestämmelser i vår egen lagstiftning. Förekomsten av skador orsakade av björnar kan motivera skydds jakt med stöd av 23a §, 24 och/alternativt 27 §§ JF. Paragraf 6 JF ger därtill möjlighet att medge jakt på ett begränsat antal djur utan hänvisning till en skadebild. Efter-som ordet skydds jakt ger rovdjuren en olycklig "stämpel" som skadedjur, är det enligt Jägareförbundets uppfattning angeläget att avlysningsjakten efter björn sker med stöd av § 6 JF.

Förslag till regler och omfattning

Jakten föreslås ske i form av licensjakt inom relativt stora områden som avlyses när tilldelningen inom respektive område är fylld. Jakten föreslås vara till-låten på samtliga björnar med undantag för årsungar samt hona med unge/ungar samt hennes ungar. Förbunden hemställer om att licensierad björnjakt medges i hela eller delar av Värmlands-, Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län i enlighet med nedanstående detaljförslag. Totalt föreslås en avskjutning av 104 djur.

Förslag till jakttid

Inom hela området föreslås att jakttiden skall vara:
21 augusti till 20 oktober.

Förslag till tilldelning och jaktområden:

Norrbottens län-

Antal djur: 25

Områden: Varav:

- 5 (1) Arjeplog, Arvidsjaur, Älvsbyn och Piteå kommuner.
- 7 (2) Jokkmokk och Gällivare kommuner.
- 5 (3) Boden, Luleå, Kalix, Övertorneå och Haparanda komm.
- 8 (4) Kiruna och Pajala kommuner.
- 9

Västerbottens län-

Antal djur: 14
Område: Hela länet.

Jämtlands län-

Antal djur: 26
Områden: Varav:
12 (1) Strömsunds kommun
10 (2) Härjedalens kommun
4 (3) Övriga kommuner i länet

Västernorrlands län-

Antal djur: 4
Område: Hela länet.

Gävleborgs län-

Antal djur: 12
Område: Hela länet.

Dalarnas län-

Antal djur: 20
Område: Hela länet

Värmlands län-

Antal djur: 3
Område: Torsby, Hagfors, Eda, Arvika, Sunne, Munkfors och Filipstads kommuner.

Särskild motivering till förslagen:

Eftersom björnforskningen konstaterat att tidigare använda metoder för moni-toring av björnstammen har underskattat stammens storlek, kan konstateras att hittillsvarande björntilldelning baserats på ett alltför lågt beståndsestimat. Inom flera län har ett ökande antal konflikter, inte minst björnar som uppträder nära tätorter, medfört att allt fler som bor i områden med täta björnstammar upplever björnens närvaro negativt. Även många fäbodbrukare och andra djurägare ser med oro på björnens expansion. Tendensen till minskad acceptans är mycket olycklig och måste tas på stort allvar. Mot bakgrund såväl av nya uppgifter om björnens numerär som konfliktbilden samt det faktum att björn-stammen med god marginal överstiger beslutad miniminivå finns starka skäl att öka avskjutningen i stora delar av björnens utbredningsområde.

Norrbottnens län: Som ovan redovisats expanderar björnstammen i stora delar av länet. I befolkningstäta områden känner sig många oroad av att ha björn "runt knuten" och krav på ökad avskjutning kommer också från rennäring och älgjägare. En uppdelning på fyra jaktområden är synnerligen angelägen efter-som en sådan modell skulle ge ökad möjlighet att

fördela avskjutningen på ett bra sätt över den fjärdedel av landet som utgörs av Norrbottens län. Den före-slagna tilldelningen har haft stöd av en enig viltvårdsnämnd under några år.

Västerbottens län: Den expansion av björnstammen som konstaterats de senaste åren, har inte återspeglats tillräckligt väl av ökad tilldelning. En ökad avskjutning är starkt motiverad. En markant ökning av tilldelningen behövs, bl.a. för att minska antalet konflikter och för att bibehålla en i grunden stor acceptans av att ha en stark björnstim i länet.

Jämtlands och Västernorrlands län: Den stadiga och kraftiga ökningen av antalet björnobservationer under älgjakten i Jämtlands län stämmer väl överens med andra erfarenheter - t.ex. antalet observationer av tätortsnära björnar, - som tyder på att björnstammen i området ökat de senaste åren. Den kraftiga expansionen motiverar en betydande ökning av tilldelningen. Anledningen till att en uppdelning i tre delområden föreslås är att björnstammen är ojämnt fördelad i länet. I Strömsund och Härjedalen med särskilt tät björnstim är det enligt förbundens uppfattning motiverat att öka avskjutningen så att stammen stagnerar på dagens nivå. I resterande del av länet - Mellanjämtland - liksom i Västernorrland föreslås ett försiktigare uttag eftersom dessa områden är etableringsområden där stammen bör tillåtas öka.

Gävleborgs län: Länet har en fast björnstim i en stor del av länet och under de senaste åren har förekommit betydande problem med "närgångna" björnar. Enligt förbundens uppfattning bör stammen inte tillåtas att öka ytterligare i länets nordvästra del. Eftersom mycket tyder på att Gävleborgs län de senaste åren haft en låg avskjutning i förhållande till björnstammen är den föreslagna ökningen från sex till tolv tilldelade björnar starkt motiverad.

Dalarnas län: Den ökade avskjutningen de senaste åren har av allt att döma haft avsedd effekt att minska tillväxttakten. Kärnområdet fortsätter dock att expandera och i dess centrala delar bör stammen inte tillåtas öka. På många håll förekommer att björnar uppträder oskyggt eller finns i olämpliga områden - nära tätorter, vid fäbodan etc. På uppdrag av polisen och i enlighet med akut-gruppens riktlinjer genomfördes 2002 52 insatser med hundar i syfte att skrämja "problembjörnar".

Monitoring av björnstammen

Förbunden anser att det särskilt utanför dagens forskningsområden föreligger ett stort behov av att genomföra en ny beståndsuppskattning. Jägareförbundet har beviljat medel ur "jägartjugan" för en inledande metodstudie i Dalarnas och Gävleborgs län. Projektet är inte slutrapporterat, men av allt att döma har man med DNA-teknik fått helt nya möjligheter att uppskatta björnstammens storlek. Förbunden finner det angeläget att NV verkar för att det ställs tillräckligt medel till förfogande för att länsstyrelserna i samverkan med Jägareförbundet återkommande med några års mellanrum skall genomföra insamling och DNA-analys av björns spillning inom hela björnens utbredningsområde. Jägareförbundet avser fortsätta med registrering av björnobservationer i samband med älgjakten. Metoden är enligt förbundens uppfattning ett värdefullt komplement för att följa trenden mellan de relativt kostsamma studierna av DNA i spillning.

Svenska Jägareförbundet

Lantbrukarnas Riksförbund

Sven-Åke Andersson
Generalsekreterare

Leif Zetterberg
VD